

**ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА ИНСОН
ХУҚУҚЛАРИНИ ХИМОЯ ҚИЛИШ БҮЙИЧА
ИЖТИМОЙ ШЕРИКЛИКНИНГ ХУҚУКИЙ
АСОСЛАРИ**

Нишанбаева Энажон Зарипбаевна, ЎзМУ доценти

**LEGAL BASIS OF SOCIAL PARTNERSHIP FOR
THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN THE
NEW UZBEKISTAN**

Nishanbaeva Enajon Zaripbaevna, associate professor of
UzMU

**ПРАВОВАЯ ОСНОВА СОЦИАЛЬНОГО
ПАРТНЕРСТВА ПО ЗАЩИТЕ ПРАВ
ЧЕЛОВЕКА В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ**

Нишанбаева Энажон Зарипбаевна, доцент УзМУ

Аннотация: Ушбу мақолада, янги Ўзбекистонда инсон хуқуқларини химоя қилиш бўйича ижтимоий шерикликнинг хуқуқий асослари, инсон хуқуqlari hamda эркинликларини ёритиш каби масалалар таҳлил этилади.

Калит сўзлар: ижтимоий шериклик, жамоатчилик назорати, ижтимоий масъулият, хуқуқий давлат, нодавлат ташкилот, жамоатчилик назорати, тараққиёт стратегияси, фуқаролик жамияти.

Abstract: This article analyzes issues such as the legal basis of social partnership for the protection of human rights in the new Uzbekistan and the coverage of human rights and freedoms.

Key words: social partnership, public control, social responsibility, rule of law, non-governmental organization, public control, development strategy, civil society.

Аннотация: В данной статье анализируются такие вопросы, как правовая основа социального партнерства по защите прав человека в новом Узбекистане и освещение прав и свобод человека.

Ключевые слова: социальное партнерство, общественный контроль, социальная ответственность, верховенство закона, неправительственная организация, общественный контроль, стратегия развития, гражданское общество.

КИРИШ. Халқаро тажриба инсон хуқуқлари ва эркинликлари, турли ижтимоий-сиёсий групкалар ва синфлар манфаатларини таъминлаш ва муҳофаза қилиш, долзарб ижтимоий-иқтисодий, сиёсий-хуқуқий, маданий-гуманитар, экологик вазифаларни ҳал этиш, жамият барқарор ривожланишини таъминлаш, фуқаролик жамиятини шакллантириша ижтимоий шериклик алоҳида ўрин тутишини кўрсатмоқда.

Ижтимоий шериклик бу давлат

ҳокимияти органлари ва фуқаролик жамияти институтларининг ўзаро ҳамкорлиги ва манбаатларини уйғунлаштириш асосида жамиятда мавжуд бўлган муайян ижтимоий муаммоловни ҳал этишга қаратилган мuloқot hamda консенсусга келиш тизимиdir[1].

Мамлакатда ижтимоий шериклик тамойилларининг амал қилиши - миллий иқтисод, барқарор ривожланиш, ахоли фаровонлиги ва турмуш даражаси ўсишининг гарови эканлигини кўрсатади.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДЛАР. Ушбу мақолада ижтимоий шериклик муносабатларини тадқиқ этган хорижий ва маҳаллий (А.Муминов, А.Бегматов, М.Мирзакаримова, Э.Нишанбаева, А.Абдухалилов) олимларнинг мавзуга оид тадқиқотлари таҳлил қилинди.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, Ўзбекистон Республикасининг “Ижтимоий шериклик тўғрисида”, “Ўзбекистон Республикасида жамоат бирлашмалари тўғрисида”, “Жамоат фондлари тўғрисида”, янги таҳрирдаги “Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси тўғрисида”, “Жамоатчилик назорати тўғрисида”, “Нодавлат нотижорат ташкилотлари тўғрисида”ги Қонунлари, Ўзбекистон Республикасининг Мехнат кодекси ва бошқа норматив-хуқуқий хужжатлар ҳамда Янги Ўзбекистоннинг узоқ муддатли ривожланиш йўналишларини белгилаб берган учта тараққиёт стратегияси (Харакатлар стратегияси, Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси ҳамда “Ўзбекистон – 2030” стратегияси) дан ҳам фойдаланилди.

Мақола умум қабул қилинган тарихий методлар – тарихийлик, илмийлик, қиёсий-мантиқий таҳлил, кетма-кетлик, холислик тамойиллари асосида ёритилган бўлиб, унда мамлакатимизда инсон хуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича ижтимоий шерикликнинг хуқуқий асослари таҳлил этилган.

МУҲОКАМА. Маълумки, хуқуқий давлатда жиддий аҳамиятга эга бўлган ижтимоий муносабатлар Конституция ва унга асосланган қонунлар билан тартибга солинади. Давлат органларининг фуқаролик жамияти институтлари билан ҳамкорлиги ҳам ўз моҳиятига кўра шундай ўта долзарб ижтимоий муносабатлардан бири ҳисобланади. Ижтимоий шерикликнинг хуқуқий асосларини тадқиқ этишда амалдаги норматив-хуқуқий хужжатларда мавжуд ҳамкорликка оид нормаларни таснифлаш, тизимлаштириш алоҳида аҳамият касб этади.

Мамлакатимиз қонунчилигига давлат ва ФЖИ ҳамкорлиги ва ижтимоий шериклик муносабатларини тартибга соладиган 100дан ортиқ норматив-хуқуқий хужжатлар мавжуд ва уларни қўйидаги З гурӯхга ажратиш мумкин.

Биринчи гурух. Мазкур ҳамкорликнинг

конституциявий-хуқуқий асосларини белгиловчи Конституция нормалари ва маҳсус қонунлар.

Улар орасида “Ижтимоий шериклик тўғрисида”ги маҳсус қонун ушбу соҳадаги муносабатларни тартибга солади, ижтимоий шерикликнинг ташкилий, хуқуқий, институционал, молиявий жиҳатларини очиб беради. Шунингдек, ФЖИларнинг янада ривожланиши ҳамда аҳолининг хуқуқ ва эркинликлари, манфаатларини ҳимоя қилиш, амалга оширилаётган ислоҳотлар самарадорлигини таъминлаш, мамлакат тараққиётiga оид дастурларни амалга ошириш, ижтимоий-иктисодий, сиёсий-хуқуқий, маданий-маърифий, эколого-гуманитар муаммоларни ҳал этишда улар ролининг кучайиши, давлат тузилмалари билан ўзаро муносабатларидағи аниқ чегараларни ва ташкилий-хуқуқий механизmlарни белгилайди[2].

“Ўзбекистон Республикасида жамоат бирлашмалари тўғрисида”ги қонуннинг 5-моддасида қайд этилишича, “Давлат жамоат бирлашмалари хуқуқлари ва қонуний манфаатларига риоя этилишини таъминлайди ҳамда Конституцияга мувофиқ улар ўз уставларидағи вазифаларни бажаришлари учун шарт-шароит яратилишига кафолат беради”[3]. Шу каби хуқуқий нормани “Жамоат фондлари тўғрисида”ги қонун 8-моддасида ҳам кузатиш мумкин: “Фондларнинг давлат органлари билан ўзаро муносабатлари ижтимоий шериклик, юридик ва жисмоний шахсларнинг хуқуқлари ҳамда қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш асосида қурилади. Давлат органлари фондларнинг хуқуқлари ва қонуний манфаатларига риоя этилишини таъминлайди, фондларнинг ижтимоий аҳамиятга молик дастурлари ва лойиҳаларини кўллаб-қувватлаши мумкин”[4].

“Нодавлат нотижорат ташкилотлари тўғрисида” қонун 4-моддасига кўра “Давлат нодавлат нотижорат ташкилотларининг хуқуқлари ва қонуний манфаатларига риоя этилишини таъминлайди, уларга ижтимоий ҳаётда иштирок этиш учун тенг хуқуқий имкониятлар яратиб беради. Нодавлат нотижорат ташкилотларининг алоҳида ижтимоий фойдали дастурларига давлат кўмак кўрсатиши мумкин”, деган қоида ўз ифодасини